

Előszó

A vallási közösségek kutatása az elmúlt 40 évben erősödött fel a világban. A 60-as évek Európájában hirtelen és gyökeres változásnak indultak a hagyományos struktúrák, és megkezdődött az egyéni életvilág radikális pluralizálódása. Ez a folyamat felkeltette a társadalomkutatók figyelmét, akik érzékelték, hogy az új viszonyokat már nem lehet a hagyományos kutatási eszközökkel vizsgálni és a szokott modellekben értelmezni. E korszakban a valláskutatás is új lendületet kapott az egyes vizsgálatoktól kezdve egészen a vallásfogalom paradigmatis k kiszélesítéséig. Hasonló folyamatokat figyelhettünk meg az amerikai társadalomban is, ahol többek között az ún. „baby boom”, az alternatív mozgalmak és az átlagon felüli bevándorlási hullám fémjelzte a vallás funkcióváltását, a vallási közösségek belső dinamikáját és társadalmi szerepét.

Magyarországon a 70-es években indulhatott meg a vallásosság árnyaltabb kutatása, amely elsősorban arra a kérdésre keresett választ, hogy az erős ateista és vallásellenes ideológia és a vallási intézmények általános visszaszorítása milyen módon hat az egyének vallásosságára, a vallási szocializációra és a vallásosok társadalmi mobilizációjára. A különböző vallási közösségek iránti érdeklődés a 80-as években indult meg, ám igazi lendületet a 90-es évektől kapott. Ebbe a kutatási hagyományba illeszkedik a szegedi Vallástudományi Tanszék komplex valláskutatási programja, amely négy megközelítésben vizsgálja a vallásosság és a vallási közösségek változásait Magyarországon.

A hagyományos survey módszerrel a vallásosság olyan területeit is elemezzük, melyek mélyebbre próbálnak hatolni a vallásos emberek gondolkodásmódjába, érzelmvilágába, motivációikba és gyakorlataikba. Ezek a területek elsősorban olyan populáción vizsgálhatók, melyben a vallásosság mértéke átlagon felüli, amit a XX. sz. elején már William James vagy Friedrich Heiler is hangsúlyozott. A vallási közösségek közvetlen kutatása leltárt készít az önálló vallási entitások számáról, elsősorban azok hivatalos képviselői által közölt adatok alapján, továbbá figyelemmel kíséri e közösségek intézménytörténetét. Ezekre az adatokra nem csupán a valláskutatás komplexitásának követelményéből fakadóan van szükség, hanem egyfajta szolgáltatásként is, hogy a hazánkban bejegyzett vallási közösségek számával és öndefiníciójával lehetőleg naprakész módon tisztában lehessen lenni. Az

átfogó kutatás harmadik eleme a vallási közösségek hitvilágának vizsgálata, amit összehasonlító krédóelemzésnek nevezünk. Miközben Magyarországon az önálló vallási közösségek döntő többsége keresztény, szép számmal található olyan közösségek is, amelyek más nagy vallási hagyományokra és ezektől részben vagy egészében független hagyományokra hivatkoznak és építenek. Ám még a különböző keresztény közösségek hitvilága között is komoly hangsúlykülönbségek figyelhetők meg. A négyes megközelítést végül a vallásról, vallási közösségekről szóló társadalmi diskurzus vizsgálata zárja a, amely a mediatizált modern társadalomban a vallási dimenziót a szekularizáció egyfajta meghaladása gyanánt ismét az egész kultúrát átjáró jelenséggé teszi.

Jelen kötetünkkel elsősorban különböző magyarországi vallási közösségek tagjai körében végzett kérdőíves vizsgálataink eredményeit adjuk közre, másrészt pedig néhány közösségről szóló elemző tanulmányt közlünk. A kötet minden fejezetével és annak egészével is – amellet, hogy a valláskutatás szokásos feladatait végezzük –, hangsúlyozottan meg kívántuk jeleníteni a vallásról, a vallásosságról és a vallási közösségekről való elfogulatlan, szakszerű beszédet, melyet az egyedül lehetséges kutatói alapállásnak tekintünk.

Mielőtt útjára bocsátjuk kötetünket, tisztelettel köszönetet mondunk mindazoknak, akik kutatásunkat segítették, különösen azoknak a közösségeknek és vallási vezetőknek, akik bizalmat szavazva együttműködtek velünk. Reméljük, hogy e kötetünk és a sorozat többi műve számukra is igazolja, hogy a társadalom vallási dimenziójának kutatása és az erről való igényes és szakszerű kommunikáció nem pusztán szakmai érdek és érték, hanem az egész társadalom számára szolgálatot is jelent.

Szeged, 2006 decemberében

A Szerkesztők